

FEKETE KÁROLY

A Heidelbergi Káté magyarázata Hálaadásra vezető vigasztalás 129 kérdés-feleletben

Szerző: Fekete Károly
ISBN 978 963 558 226 6
Kiadó: Budapest, Kálvin Kiadó, 2013 (567 oldal)

Fekete Károly *A Heidelbergi Káté magyarázata* című könyvének háttéranyagát két forrás szolgáltatja. Az egyik, a „lelki háttéranyag”, melyről így ír: „A Heidelbergi Kátét nemcsak meg lehet tanulni, hanem meg is lehet szeretni.” (15. old.) Személyes élettapasztalata ez a szerzőnek, akivel a konfirmáció órákon, illetve gimnáziumi, és egyetemi tanulmányai alatt voltak, akik megszerették a hitvallási iratot, és így több lett számára, mint pusztán tananyag. A mű másik, szellemi háttéranyagát a Kampenben, Bécsben, és Lipcsében végzett kutatásai során összegyűjtött források szolgáltatják. Az anyaggyűjtést többéves előkészítés és kidolgozás követte, melynek eredményeképpen a Heidelbergi Káté első, magyar nyelvű, átfogó teológiai magyarázatát tarthatjuk kezünkben.

Fekete Károly szándéka, hogy megfelelő segítséget nyújtson művével a gyülekezetek tanító jellegű alkalmainak, hogy a Heidelbergi Káté üzenete teológiai-elméleti vezérfonálként szolgáljon. Megkívánja ennek szükségét a kontextus, melyben az egyház a „vallások piacán” találja magát, és a történelmi egyházak tagjait fenyegeti az identitáskriszis. Erről így ír: „Elodázhatatlan feladatunk a gyülekezeti felnőttképzés szisztematikus megszervezése, hogy a keresztyén hit

alapelemei sokak tudatában és életfolytatásában tudatosabban beépüljenek.” (16. old.) Ezért nyit számunkra ablakot Fekete Károly a kérdés-feleletek magyarázata által, hogy Krisztust és az ő akaratát felismerjük, megszilárdulhasson bennünk az igaz hit, és biztos pontot találjunk a jelen zűrzavaros vallási vélekedései közt.

A kérdés-feleletek tárgyalását megelőzi a Káté előállításának és jellemzőinek rövid bemutatása, majd úrnapi beosztás szerint követik egymást a magyarázatok, melyek többsége után a témához tartozó, továbbgondolásra szánt könyv és tanulmány részleteket, verseket, stb. közöl a szerző, személyes megjegyzések nélkül. A jelen recenzióknak nem lehet célja a részletes és pontos magyarázatok átfogó bemutatása, ezért mintegy ízelítőként arra a „boldog látomásra” szorítkozom (1–2. kérdés-felelet) „amely előrevetíti azt a látást, amely átszövi az összes többi kérdést”. (31. old.)

Ezzel a vigasztaló kezdettel a Heidelbergi Káté teljes mértékben eltér a korabeli hitvallásoktól. A vigasztalás két kérdés-feleletben fogalmazódik meg, melyek egymást kiegészítik. Az első Krisztus személyére koncentrál, míg a második az ember felé irányul.

Az első kérdés-felelet kulcsfogalma a vigasztalás. Az ember életét aktuális

helyzetétől függetlenül beárnyékolja az a negatív tény, hogy meg kell halnia, így az ember élete határok közé van szorítva. Ez alapján tulajdonképpen mindenki rászorul a vigasztalásra, amelyet valójában nem az élet értelmének a keresése csillapít, hanem maga Isten, ahogy a kérdés-felelet is ráirányítja a figyelmünket. A vigasztalás fogalom nem a XVI. század találmánya, saját irodalmi műfaj foglalkozik a témával, a *consolidatio-irodalom*. A műfaj eredete Ciceróig nyúlik vissza. Szerinte a filozófusnak háromféleképpen kell vigasztalnia az embereket: a) Be kell bizonyítani, hogy nincsen rossz, vagy ha van is, az nem jelentős. b) Rá kell mutatnia, hogy minden bánat az élet törvénye. c) Be kell bizonyítani, hogy értelmetlen az embernek önmagát emésztienie, holott tudja, hogy nincs a bánat ellen orvosság. Cicero szabályai rámutatnak, hogy mennyire futja az ember erejéből, mikor vigasztalásra van szükség.

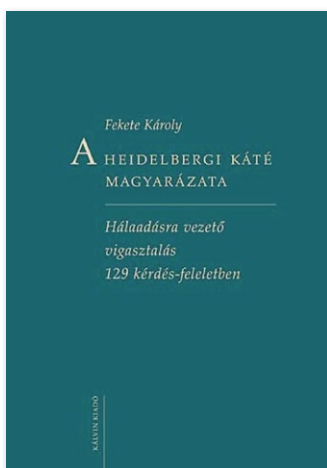
A Káté azonban egészen másfajta vigasztalást tár elénk. Nem a sztoikus belenyugvást mutatja be, hanem egy olyan segítségről beszél, melyet a „mégis” szóval lehetne leginkább kifejezni. A világ nem olyan, amilyennek szeretnénk, mégis van megoldás Jézus Krisztusban, aki felkínálja a segítségét az embernek az élet minden viszontagsága között. Ezzel a kezdéssel a Káté az evangéliumot mindenek elé helyezi, még az isteni parancsolatok elé is. Ebből a sajátos református gondolatmenetből fakad a Heidelbergi Káté korabeli hitvallásoktól eltérő hangvétele.

Még beszédesebben áll előttünk vigasztaló jellege, ha felidézünk a történelmi helyzetet, melyben megfogalmazódott. Pfalz tartomány a kálvini irányvétel miatt kiesett az augsburgi vallásbéke védettségeből. Ez azonban nem jelentette, hogy kiestek volna az Atya gondviselő kezéből, sőt, ebben a helyzetben érezték még inkább, mit is jelent „a rájuk is érvényes krisztusi tulajdonjog”.

De mit is jelent Krisztus tulajdonjoga? Krisztus nem csak úgy áll előttünk, mint aki a mi Urunk, akinek mi a tulajdonai vagyunk. A Káté egyetlen totális uralmat ismer el, Jézus Krisztus uralmát. Nem csak a mi életünk felett Úr, hanem Ura az egyháznak, a világnak, a gyülekezetnek, az államnak, a politikának. Akinek tehát mi tulajdonai vagyunk, a Világ Ura és Megváltója, az Úr Krisztus (Küriosz Khrisztosz), akinek adott minden hatalom mennyen és földön. (Mt 28,18b)

A vigasztalás három szó párral van pontosítva: *egyetlen-egy vigasztalásod, testestől-lelkestől, életedben és halálodban*. Ezek kifejezik, hogy a vigasztalás a teljes embert érinti, és hogy mindenkorra érvényes. Nincs tehát olyan állapot, melyre ne vonatkozna, egész életünket és személyünket minden helyzetben lefedti.

A keresztyén élet kiindulópontja, hogy az ember felismeri, nincs magára hagyva, hiszen tudja: *nem az önmagamé, hanem Jézus Krisztusnak tulajdona vagyok*. Első pillantásra talán korlátozónak tűnik, hogy az ember nem a maga ura, azonban az ember önmagától képtelen

megállnia a helyét a világban, próbálkozásainak a következménye a „ziláltság” lesz. Tehát az, hogy az ember Krisztus tulajdona, nem megkötöttséget jelent, éppen ellenkezőleg, felszabadító hatása van, mert az ember megtalálja a helyét, és így az élete nem zilált, hanem van, ami, pontosabban, *aki* összetartja. Amikor az ember erre rádöbben, elkezd megérteni, hogy köze van Krisztushoz, és mindahhoz, amiről a Bibliában olvas, megelevenedik életében az Írás, mely már nem holt betű, hanem élő valóság lesz számára. Az ember nincs egyedül, „az egocentrikus élet kelepcéjét felváltja a krisztocentrikus élet perspektívája, ahol az ember társra talál”. (36. old.)

A második kérdés-felelet a keresztyén tanítás szándékát, értelmét és tervezetét adja elénk. A kérdés egy adott ismeretet feltételez, mely szükséges a vizsgálat megragadásához. Ez a tudás azonban nem egyfajta XVI. századi misztikus tudást takar, mely kevesek kiváltsága, hanem olyan keresztyén tudást, mely a reformáció alapelve szerint közkinccs. Ez az ismeret három fogalom köré csoportosul: bűn, szabadítás, hála, melyek tulajdonképpen az egész keresztyén életet átölelik. Az első fogalom az ember saját helyzetének felismerését jelöli. Az ember a nyomorúság állapotában van. Ez több, mint a bűn erkölcsi értelmezése. Nyomorúság az, ami (agyon)nyom, nyomaszt, nyomorba dönt. Bármennyire is negatív azonban ez a felismerés, tulajdonképpen azt rejti magában, hogy az ember Istennel találkozási igazi önismeretre jut. A második kifejezés magában hordozza a fölfedezést, hogy ebből a helyzetből csakis a kívülről ér-

kező szabadítás a megoldás, tehát Jézus Krisztusnál otthonra lel. A harmadik fogalom a következményekről beszél, és mintegy eligazítást nyújt. A bűnből megszabadult ember hálával tartozik a megszabadításért, vagyis a megváltott élet hálaadó élet. Ez a három elválaszthatatlan egységben áll. A hitismeret „labilissá” válik, ha valamelyik hiányzik, azonban nem szabad ezek megállapítása során az „üdvrendi metodizmus” hibájába sem esnünk. Itt három momentumról van szó, melyek elválaszthatatlanul összekapcsolódnak a keresztyén ember életében. „A keresztyén lét egyidejűleg jelenti a magában elveszett bűnös, a Krisztusban megigazitott és a hálás, megszentelt élet gyümölcseit termő embert.”

A fentebb leírtakból világosan kirajzolódik előttünk, mennyire átfogóan kezeli Fekete Károly a Heidelbergi Káté kérdés-feleleteit. Református alapon, református irányvonalakat követve, a mai magyar kontextust szem előtt tartva reflektál arra az üzenetre, mely a Kátéban a Szentírás alapján megfogalmazást nyert. Élettel teli, a valósághoz ragaszkodó, tudományos igénnyel és széles tájékozottsággal megfogalmazott magyarázattal járul hozzá a Heidelbergi Káté születésének 450. évfordulójához. „Isten áldja meg ennek a könyvnek az útját, hogy enyhítse egyházunk népének lelki-szellemi-testi nyomorúságát, hirdesse a megváltás csodáját, és növelje sokakban a háládatosságot a Kárpát-medencében és a nagyvilágon szétszórva élő magyar református hívek javára, Isten nagy nevének dicsőségére!” (17. old.)

Kovács Gergő